

6. FEJEZET

Az illetékek

Varga Judit¹¹⁸

Eset

A felperes édesanyja elhalálozott. A felperes édesapja ezt követően házasságot kötött a korábban elhunyt feleségének (a felperes édesanyjának) testvérével, akinek házasságkötés utáni neve dr. K. F.-né lett. Elsőként a felperes édesapja, majd 2014. december 20-án dr. K. F.-né is elhalálozott végintézkedés hátrahagyása nélkül.

Az ügyben illetékes közjegyző dr. K. F.-né hagyatékát a felperesnek mint az örökhagyó testvére gyermekének adta át törvényes öröklés jogcímén. Ezek után az elsőfokú hatóság a felperest kötelezte 2 936 862 Ft öröklési illeték megfizetésére.

A felperes a fizetési meghagyás kézhezvételét követően kérte a hatóságtól – hivatkozva az illetéktörvény 16. § (1) bekezdés c) pontjára –, hogy az neki mint az örökhagyó mostohagyoménkének illetékkedvezményt biztosítson. Az elsőfokú hatóság a felperes illetékkedvezmény iránti kérelmét elutasította.

A felperes e határozattal szemben fellebbezést terjesztett elő, a hatóság a fizetési meghagyást helybenhagyta. Indokolása szerint a felperes a hagyatékot mint törvényes örökös az örökhagyó testvérének gyermeke szerezte meg, s nem jelezte a hagyatéki tárgyaláson, hogy ő az örökhagyó mostohagyoménke is volt. A mostohagyomén fogalmát sem az illetéktörvény, sem az adózás rendjéről szóló törvény nem határozza meg. A Ptk. 4:198. § tesz említést a mostohagyoménkekről, akit a házastárs tartásra szorult kiskorú gyermekeként definiál. Az örökhagyó felperes édesapjával kötött házasságakor a felperes 43 éves elmúlt, ezért nem minősül

az örökhagyó mostohagyermekének, s így az örökhagyó után mint az örökhagyó testvérének gyermeke örököl.

A felperes ezt követően bírósághoz fordult, keresetében vitatta az adóhatóság jogértelmezését, s kiemelte, hogy mint az örökhagyó mostohagyermek, jogosult illetékkedvezményre.

Forrás: AVI 2017.7.55: Kúria, Kfv. IV. 35.505/2016/6. sz. határozat

Kapcsolódó kérdések

- A fenti esetben az örököszt megilleti-e illetékkedvezmény mint mostohagyermek? Válaszát indokolja!
- Egyetért-e az adóhatóság érvelésével? Válaszát indokolja!

6.1. Illetékek az államháztartási bevételek rendszerében

Az illetékfizetési kötelezettséget törvény írja elő, az 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.). Amennyiben nem részesül a törvény által biztosított mentességben, illetéket köteles fizetni minden természetes és jogi személy, illetve más jogalany,¹¹⁹ ha vagyont ingyenesen vagy visszerhesen szerez, illetve bírósági vagy közigazgatási eljárást kezdeményez.

Mivel törvény által előírt fizetési kötelezettségről van szó, az illetékek a közjogi vagy közhatalmi bevételek közé tartoznak (HALUSTYIK 2015, 26). Azaz olyan államháztartási bevételt tisztelhetünk bennük, amelyeket az állam egyoldalúan, közhatalma birtokában ír elő, s azok nem teljesítése esetén kényszer útján gondoskodhat beszedésükről.

Bár valamennyi illeték közhatalmi bevétel, két nagy csoportjuk különböztethető meg: az adójellegű vagyonszerzési és a díjjellegű eljárási illetékek. A vagyonszerzési illetékek azért tekinthetők adójellegű állami bevételeknek, mert a fizetési kötelezettségét teljesítő jogalany közvetlen ellenszolgáltatásban nem részesül, kvázi adót fizet. Az eljárási illetékek ellenében azonban az állam valamely közhatalma birtokában végzett szolgáltatást nyújt, jelesen lefolytat közigazgatási hatósági vagy bírósági eljárást. Azaz az eljárási illetékfizetési kötelezettség teljesítéséért cserébe

¹¹⁹ 2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról, 28. §.

közvetlen ellenszolgáltatás jár, akár a díjak esetén, így eme illetékek díj-jellegű bevételeknek tekinthetők.

Egyes közigazgatási hatósági eljárásokért, illetve egyes állami intézmények igazgatási jellegű szolgáltatásainak igénybevételéért, valamint bizonyos bírósági eljárási cselekményekért, szolgáltatásokért díjat, pótdíjat kell fizetni (a továbbiakban együtt: igazgatási és bírósági szolgáltatási díj). Az igazgatási és bírósági szolgáltatási díjban és az egyes eljárási illetékekben közös, hogy mindet valamely állami közhatalom birtokában nyújtható szolgáltatás ellenében kell megfizetni, ám különbség köztük, hogy a díjknál meghatározható elméletileg a közszolgáltatás költsége (SIMON 2012, 384). Az Itv. szerint az igazgatási és bírósági szolgáltatási díjak mértékét úgy kell meghatározni, hogy fedezetet biztosítsanak az eljáró hatóságnál felmerülő és másra át nem hárítható valamennyi költség számára. Ha az eljárás változó költségigényű, akkor a díjat átalány jelleggel kell meghatározni. Lényeges különbség továbbá, hogy e díjak (pótdíjak) az eljáró hatóság bevételeit képezik, míg az illetékek a központi költségvetés bevételeit gazdagítják. Garanciális rendelkezés, hogy az eljárásért fizetendő pótdíj és az illeték összege nem lehet több, mint az eljárással összefüggésben felmerült tényleges költség.¹²⁰

A 2012-es költségvetési évvel bezáróan¹²¹ az illetékekből származó bevételeket megosztották a központi és a helyi államháztartási alrendszer között, az elosztás arányáról pedig az adott évi központi költségvetési törvény rendelkezett. A 2013-as költségvetési évtől¹²² kezdve ez a megosztás megszűnt, azóta az illetékekből származó bevételek egésze a központi költségvetés bevételeit képezi.

6.2. A hazai illetérendszer

A hazai illetérendszer stabilnak tekinthető, hisz a hatályos jogban ismeretes kettős tagolásuk, azaz a vagyonszerzési és eljárási illetékek elkülönítése 1990 óta létezik a jogrendszerben. Természetesen elfogadása óta számos alkalommal módosították már az illetéktörvényt, ám az illetékek alaptípusai változatlanok.

¹²⁰ Itv. 67. §.

¹²¹ 2011. évi CLXXXVIII. törvény Magyarország 2012. évi központi költségvetéséről.

¹²² 2012. évi CCIV. törvény Magyarország 2013. évi központi költségvetéséről.

A magyar rendszer az adójellegű vagyonszerzési illetékeken belül elkülöníti az ingyenes vagyonszerzés – ajándékozás, öröklés – esetén, illetve a visszerthes vagyonszerzés esetén fizetendő vagyonszerzési illetékeket.

A díjjellegű eljárási illetékeken belül a közigazgatási hatósági eljárás és a bírósági eljárás illetéke jelenti a két altípust, míg a bírósági eljáráson belül további csoportképzés lehetséges, hisz megkülönböztethetők a polgári peres, illetve nem peres eljárások és a büntetőperes eljárás esetén fizetendő eljárási illetékek.

Az 1990-ben elfogadott illetéktörvény egyik leglényegesebb módosítása 2008. január 1-jén lépett hatályba. E módosítás kiemelte az Itv.-ből azt a garanciális elvet, amely kizárta az eljárási illetékek és díjak egyidejű kiszabásának lehetőségét (SIMON 2012, 384), azóta ugyanazon eljárásban is lehetőség van mindkét fizetési kötelezettség kiszabására, a 6.1. alfejezetben leírt korlátok között.

6.3. A vagyonszerzési illetékek

A vagyonszerzési illetéket – akár ingyenes, akár visszerthes módon kerül sor a vagyon megszerzésére – mindig a vagyont szerző köteles megfizetni.

6.3.1. Ingyenes vagyonszerzési illetékek

Öröklési illeték

Az öröklési illeték tárgya a haláleset folytán bekövetkező vagyonszerzés. Azaz öröklési illetéket kell fizetni az örökség, hagyomány, meghagyás útján, a kötelesrész révén, illetve halál esetére szóló ajándékozás keretében megszerzett vagyon után.

Belföldön lévő hagyatéokra minden esetben fizetni kell öröklési illetéket. Külföldön lévő ingó hagyatéokra, illetve vagyoni értékű jogra nézve csak akkor áll fenn az illetékfizetési kötelezettség, ha a hagyaték helye szerinti államban öröklési illetéket vagy ennek megfelelő adót nem kell fizetni. Külföldön lévő ingatlanhagyatéokra az öröklési illetékre vonatkozó szabályok nem terjednek ki. Az örökös köteles bizonyítani, hogy eleget

tett külföldön vagyonszerzéssel összefüggő illeték- vagy adófizetési kötelezettségének.¹²³

Az illetékfizetési kötelezettség az örökhagyó halálának napján keletkezik.

Az öröklési illetéket nem kell megfizetni az öröklésről való ingyenes lemondás esetén. Ha valaki az öröklésről ellenérték fejében mondott le, akkor az ellenérték alapulvételével ajándékozási illetéket kell megállapítani. Ugyancsak nem kötelezhető illetékfizetésre az az örökös vagy hagyományos, aki az örökséget vagy hagyományt az örökség megnyíltá után visszautasítja.¹²⁴ Amennyiben az örökösök osztályos egyezséget kötnek, mindegyik csak a neki juttatott örökrész értéke után járó öröklési illeték megfizetésére köteles.

Az illeték alapja az örökség tiszta értéke, vagyis az örökség forgalmi értéke csökkentve a hagyatékot terhelő tartozás értékével, valamint az egyéb terhekkkel. Hagyatéki tehernek számít a hagyatéki eljárás során kirendelt gondnok, a végrendeletet végrehajtó tiszteletdíja, az örökhagyó eltemettetésének szokásos költségei. A hagyatékot terhelő adósságot, illetve más terhek fennállását fő szabály szerint az örökös (hagyományos) köteles igazolni, kivéve az örökhagyó eltemettetésének szokásos költségeit, hisz azt bizonyítás nélkül is elfogadják.¹²⁵

A vagyont szerző fél az általa megszerzett örökség tiszta értékének 18%-át köteles öröklési illetékként megfizetni. Ha a megszerzett vagyonban lakástulajdon, illetve lakástulajdonhoz kapcsolódó vagyoni értékű jog is van, akkor eme vagyonelemek után a tiszta értéküknek 9%-át kell illetékként megfizetni. Gépjármű, pótkocsi, illetve az előbbiekhöz kapcsolódó vagyoni értékű jogok öröklése esetén, e vagyonelemek után visszterhes szerzésük esetén fizetendő vagyonátruházási illeték kétszeresét kell öröklési illetékként megfizetni.¹²⁶

Az illetékről szóló törvény az öröklési illeték kapcsán több mentességet, illetve kedvezményt is biztosít bizonyos személyek általi, valamint bizonyos vagyonelemek szerzése esetén. Az állam teljes egészében eltekint az öröklési illeték megfizetésétől, azaz nem kell vagyonszerzési illetéket fizetni például a tudományos, művészeti, oktatási, közművelődési, illetve

¹²³ Itv. 2. § (1) bek.

¹²⁴ Itv. 9. §.

¹²⁵ Itv. 13. §.

¹²⁶ Itv. 12. §.

közjóléti célra juttatott örökség (hagyomány) után. Az Itv. által rögzített feltételek mellett a lakóház építésére alkalmas telektulajdonnak az öröklésekor sem merül fel fizetési kötelezettség, ahogy mentesülnek az örökhagyó egyenes ági rokonai – ideértve az örökbefogadáson alapuló rokoni kapcsolatot is – és túlélő házastársa. Más esetekben az állam csupán kedvezményt ad a fizetendő illeték összegéből. Például ha az örökhagyó után mostoha-, nevelt gyermek szerez örökséget, akkor ő a hagyaték tiszta értékéből 20 millió forintig mentesül, az azon felüli rész után fizet öröklési illetéket. Az örökösnek juttatott ingó dolog 300 ezer forint forgalmi értéket meg nem haladó része szintén mentesül a fizetési kötelezettség alól. Kedvezményt biztosít az állam a kiskorú örökösök részére, illetve a termőföldtulajdont és az ahhoz kapcsolódó vagyoni értékű jogot szerző örökösök részére is.¹²⁷

Ajándékozási illeték

Az ajándékozási illeték tárgya az ingyenesen, ajándékozással történt vagyonszerzés. Ennek megfelelően ajándékozási illetéket kell fizetni ingatlan, illetve ingó ajándékozása eredményeként történő vagyonszerzés után, ahogy vagyoni értékű jog ingyenes alapítása, átengedése, arról való ingyenes lemondás révén szerzett vagyonelem után is.¹²⁸

Ajándékozási illetéket a belföldi ingatlan vagyon, illetve a belföldi és a külföldi ingó és vagyoni értékű jog megszerzése esetén kell kiróni. Külföldi ingatlan vagyonra fő szabály szerint nem alkalmazandó, csak akkor, ha nemzetközi szerződés így rendelkezik. Gépjárművek, illetve pótkocsik tulajdonjogának vagy a hozzájuk kapcsolódó vagyoni értékű jognak megszerzése esetén csak akkor kell ajándékozási illetéket fizetni, ha a gépjárművet vagy pótkocsit belföldön vették, veszik nyilvántartásba.¹²⁹

Illetékfizetési kötelezettség keletkezésének időpontja ingatlan szerzése esetén az ajándékozási szerződés megkötésének napja; ingó, vagyoni értékű jog szerzése esetén a szerződéskötésről kiállított okirat aláírásának napja; ha pedig a vagyonszerzésről okiratot nem állítottak ki, akkor a vagyonszerzés napja.¹³⁰

¹²⁷ Itv. 16. §.

¹²⁸ Itv. 11. § (1) bek.

¹²⁹ Itv. 2. § (2) bek.

¹³⁰ Itv. 3. § (2) bek.

Az ajándékozási illeték számításának alapja az ajándékozás keretében megszerzett vagyon tiszta értéke, amelyet úgy kapunk meg, hogy az ajándék forgalmi értékéből levonjuk az ajándékot terhelő adósságot és egyéb terheket.¹³¹

Az ajándékozási illeték egyenlő a megajándékozottnak juttatott ajándék tiszta értékének 18%-ával. Lakástulajdon, illetve ahhoz kapcsolódó vagyoni értékű jog szerzése esetén előbbi vagyon tiszta értékének 9%-a a fizetendő illeték. Gépjármű, pótkocsi tulajdonjogának vagy az ahhoz kapcsolódó vagyoni értékű jognak az ajándékozással való megszerzése esetén a gépjármű, illetve pótkocsi után egyébként fizetendő visszerhes vagyonátruházási illeték kétszeresét kell befizetni ajándékozási illetékként.¹³²

A jogalkotó az ajándékozási illeték kapcsán is rögzít könnyítéseket, amelyeket bizonyos vagyontárgyak szerzése vagy meghatározott személy által történő megszerzése esetén mentesség formájában juttat. Például mentes az ajándékozási illeték fizetése alól a tudományos, művészeti, oktatási, közművelődési és közjóléti célra juttatott ajándék. Mentesség illeti meg a lakóház építésére alkalmas telek tulajdonjogának megszerzőjét is feltételekkel, ahogy mentesek azok az ajándékok is, amelyek esetén vagy az ajándékozót, vagy a megajándékozottat személyi jövedelemadó, szociális hozzájárulási adó vagy egészségügyi hozzájárulásra irányuló fizetési kötelezettség terheli. Mentesség jár a jogszabályi kötelezettségen alapuló ingyenes eszközátadás, valamint az ajándékozótól egyenes ági rokonai – ideértve az örökbefogadáson alapuló rokoni kapcsolatokat is – vagy házastársa által megszerzett ajándék esetén.

6.3.2. Visszerhes vagyonátruházási illeték

Visszerhes vagyonátruházási illetéket kell fizetni az ellenérték fejében, illetve öröklési vagy ajándékozási illeték alá nem eső, más módon szerzett belföldi ingatlan vagyon, valamint belföldi vagy külföldi ingó-, illetve vagyonértékű jog megszerzése esetén. A külföldön található ingatlan vagyon fő szabály szerint mentes a visszerhes vagyonátruházási illeték alól. Gépjárművek, illetve pótkocsik tulajdonjogának vagy a hozzájuk

¹³¹ Itv. 13. §.

¹³² Itv. 12. §.

kapcsolódó vagyoni értékű jognak megszerzése esetén csak akkor kell visszterhes vagyonátruházási illetéket fizetni, ha a gépjárművet vagy pótkocsit belföldön vették, veszik nyilvántartásba. Lényeges, hogy nem kell valamennyi ingó-, illetve vagyoni értékű jog ellenérték fejében való szerzése esetén illetéket fizetni, csak azon vagyonelemek után, amelyeket az illetéktörvény meghatároz. Ennek megfelelően illetékfizetési kötelezettség terheli:

- az ingatlanhoz kapcsolódó vagyoni értékű jog megszerzését és e jog megszüntetése folytán bekövetkezett vagyonszerzést;
- az ingatlanon fennálló haszonélvezeti jog gyakorlásának átengedését;
- az ingó hatósági árverésen való szerzését;
- a gépjármű, pótkocsi tulajdonjogának, vagyoni értékű jogának megszerzését;
- a közterületen álló – ingatlannak nem minősülő – felépítmény tulajdonjogának, vagyoni értékű jogának megszerzését;
- az értékpapír öröklési szerződés keretében való szerzését;
- a belföldi ingatlan vagyonnal rendelkező társaságban fennálló vagyoni betét megszerzését.¹³³

Az ingyenes vagyonszerzési illetékekhez hasonlóan a visszterhes vagyonátruházási illetéket is a vagyont megszerző köteles megfizetni. Visszterhes vagyonátruházási illeték kapcsán a fizetési kötelezettség keletkezésének időpontja a szerződés megkötésének napja; árverési vétel esetén az árverés napja; a vagyon bírósági, hatósági határozattal történő megszerzése esetén a határozat jogerőre emelkedésének napja; előbbiek hiányában a vagyonszerzés pillanata. Ha a vagyonszerzéshez szükség van hatósági jóváhagyásra vagy harmadik személy beleegyezésére, akkor az illetékkötelezettség a jóváhagyás vagy a beleegyezés napján keletkezik.¹³⁴

Az illetékszámítás alapja a megszerzett vagyontárgy – terhekkel nem csökkentett – forgalmi értéke. Az illeték mértéke pedig a megszerzett vagyon forgalmi értékének 4%-a. Ingatlan- vagy belföldi ingatlan vagyonnal rendelkező társaságban fennálló vagyoni betét megszerzése esetén ingatlanonként 4% az illeték mértéke, ha az ingatlan forgalmi értéke az 1 milliárd forintot nem haladja meg. Az 1 milliárd forintot meghaladó rész után 2% az illeték mértéke, de a fizetendő illeték összege nem lehet több ingatlanonként

¹³³ Itv. 18. § (2) bek.

¹³⁴ Itv. 3. § (3) bek.

200 millió forintnál. Ingatlanok tulajdonjogának cseréje esetén az illeték alapja a cserével megszerzett ingatlan forgalmi értéke.¹³⁵ Ha magánszemély a lakás szerzője, akkor az illeték alapja a lakástulajdonok cseréjekor az elcserélt lakástulajdonok forgalmi értékének különbözete; illetve lakástulajdon vásárlásakor, ha a vevő a másik lakástulajdonát a vásárlást megelőző három éven belül vagy a vásárlást követő egy éven belül eladja, a vásárolt és az eladott lakástulajdon forgalmi értékének különbözete. Ha a lakástulajdon szerzője a vásárláshoz vissza nem térítendő, lakáscélú állami támogatásban részesül, ennek összegét a lakástulajdon forgalmi értékéből le kell vonni.¹³⁶

Gépjármű szerzésekor a fizetendő illeték mértékét a jármű hajtómotorjának teljesítménye és a jármű gyártási évétől számított kora határozza meg. Ha a motorteljesítmény lóerőben van megadva, akkor a megadott értéket 1,36-tal kell osztani.

6.1. táblázat
*Járművek szerzésekor fizetendő visszerhes
vagyonátruházási illeték*

Motor- teljesítmény (kW)	Jármű kora		
	0–3 év	4–8 év	8 év felett
0–40	550 Ft/kW	450 Ft/kW	300 Ft/kW
41–80	650 Ft/kW	550 Ft/kW	450 Ft/kW
81–120	750 Ft/kW	650 Ft/kW	550 Ft/kW
120 felett	850 Ft/kW	750 Ft/kW	650 Ft/kW

Forrás: Itv. 24. §

Pótkocsi után, ha annak össztömege 2500 kg alatt van, 9000 Ft, ha össztömege 2500 kg felett van, akkor 22 ezer Ft a fizetendő illeték. Gépjárműre, pótkocsira vonatkozó haszonélvezet, használat, illetve üzemben tartói jog megszerzése esetén az illeték mértéke egyenlő a járműre egyébként fizetendő illeték 25%-ával.

Nem kell illetéket fizetni, ha a vagyont szerző fél a tulajdonszerzés bejelentésével egyidejűleg külföldi kivitel céljával Z betűjelű ideiglenes rendszámot igényel, és nem kéri a jármű belföldi tartós használatához

¹³⁵ Itv. 19. §.

¹³⁶ Itv. 21. §.

szükséges forgalmi engedély kiadását, vagy nem értékesíti belföldön a járművet.¹³⁷

Ahogy az ingyenes, úgy a visszterhes vagyonszerzés esetén fizetendő illetékek kapcsán is tartalmaz az Itv. kedvezményeket, illetve mentességeket. A törvény által biztosított kedvezmény és mentesség itt is bizonyos vagyontárgyak megszerzéséhez vagy a vagyon meghatározott személyek általi megszerzéséhez kapcsolódik. Azaz itt is tárgyi, illetve személyi illetékkedvezményeket és -mentességeket lehet megkülönböztetni egymástól. A teljesség igénye nélkül nézzünk néhány példát az egyikre, illetve a másokra. Tárgyi illetékmentesség illeti meg a lakóház építésére alkalmas telektulajdon, valamint ilyen telken alapított vagyoni értékű jog megszerzőjét, ha négy éven belül a szóban forgó ingatlanon lakóházat épít, amelynek hasznos alapterülete eléri a telek maximális beépíthetőségének 10%-át. Tárgyi illetékmentesség illeti meg az állami vagyon vagyongazdálkodási jogának, a sportcélú ingatlan tulajdonjogának, illetve vagyoni értékű jogának megszerzőjét, utóbbit csak akkor, ha vállalja, hogy a sportcélú ingatlant a szerzéstől számított 15 évig nem idegeníti el és sportcélra használja vagy hasznosítja. Tárgyi illetékkedvezmény illeti meg a vállalkozó által értékesítés céljával épített vagy építtetett új lakás tulajdonjogának megszerzőjét. Amennyiben a lakás forgalmi értéke a 15 millió forintot nem haladja meg, nem kell illetéket fizetni. Ha pedig annak forgalmi értéke a 15 millió forintot meghaladja, de a 30 millió forintot nem, akkor illetéket csak a 15 millió forint feletti érték után kell fizetni. Személyi illetékmentesség áll fenn egyenes ági rokonok egymás közti vagyónátruházása, házastársak egymás közötti vagyónátruházása, illetve a házastársi vagyongözösség megszűntetése esetén. Személyi és tárgyi illetékkedvezményről egyaránt beszélhetünk a 35. évét be nem töltött fiatalok első lakástulajdonának megszerzése esetén, amikor is az egyébként fizetendő illeték 50%-át kell megfizetni, ha az egész lakástulajdon forgalmi értéke a 15 millió forintot nem haladja meg.¹³⁸

¹³⁷ Itv. 24. §.

¹³⁸ Itv. 26–26/A. §.

6.4. Eljárási illetékek

Az eljárási illetékek díjjellegű közhatalmi bevételek, amelyekért cserébe közvetlen ellenszolgáltatás jár a lefolytatásra kerülő bírósági vagy közigazgatási hatósági eljárás formájában.

6.4.1. A közigazgatási hatósági eljárás illetéke

Az illeték tárgya, amit az illetékfizetési kötelezettség terhel, a közigazgatási hatósági eljárás lefolytatása. Az illetéket az eljárás kezdeményezésekor az köteles megfizetni, aki az eljárás megindítását kérte. Amennyiben több ügyfél ügyében indul meg a közigazgatási eljárás, akkor az ügyfelek egyetemlegesen felelnek az illeték megfizetéséért. Egyetemleges felelősségük megszűnik, ha a hatóság mindegyik ügyfélre külön hoz döntést. Ha egy beadványban több kérelmet terjesztenek elő, akkor az illetéket kérelmenként kell megfizetni.¹³⁹ Akkor is fennáll az illetékfizetési kötelezettség, ha:

- a hatóság részben vagy egészben helyt ad a kérelemnek, vagy azt elutasítja;
- a hatóság az eljárást megszünteti;
- a hatóság az eljárást egyezséget jóváhagyó határozattal lezárja.¹⁴⁰

Ha ugyanabban az ügyben új eljárás indul kérelemre, akkor az illetéket ismét meg kell fizetni. Lényeges, hogy nem szabható ki közigazgatási hatósági illeték olyan ügyekben, amelyek esetén igazgatási, illetve bírósági szolgáltatási díjat kell fizetni.

A közigazgatási hatósági illeték mértékét az Itv. kétféle módon határozza meg. Van, amikor az illetéket tételesen rögzíti, máskor pedig az ügy tárgyának értékéhez igazítja. Ha értékhez igazodik az illeték, akkor az illetékszámítás alapja az eljárás tárgyának az eljárás megindításának időpontjában fennálló értéke.

Tételesen van meghatározva az illeték például az elsőfokú közigazgatási hatósági eljárás esetén, ekkor 3000 Ft az illeték mértéke (általános tételű eljárási illeték). Elsőfokú közigazgatási határozat elleni fellebbezés

¹³⁹ Itv. 31. §.

¹⁴⁰ Itv. 28. §.

illetéke, ha a fellebbezés tárgyának értéke nem határozható meg, 5000 Ft. Végzés elleni fellebbezés esetén is 5000 Ft fizetendő, a végrehajtási kifogás elleni fellebbezés illetéke 10 ezer Ft. Az ügy tárgyának értékéhez is igazodhat a fizetendő illeték. Például ha a fellebbezés tárgyának értéke pénzben meghatározható, akkor az elsőfokú közigazgatási határozat elleni fellebbezés illetéke a fellebbezéssel érintett vagy vitatott összeg minden megkezdett 10 ezer Ft-ja után 400 Ft, de legalább 5000, legfeljebb 500 ezer Ft.¹⁴¹

Az ügyfelet védő garanciális rendelkezés, hogy ha a közigazgatási hatóság vagy a közigazgatási perben elbírált közigazgatási hatósági döntés, intézkedés az ügyfél számára részben vagy egészben jogszabálysértő volt, akkor a jogorvoslati eljárásban megfizetett valamennyi illeték az ügyfélnek visszajár.

Közigazgatási hatósági eljárás illetéke kapcsán is létezik személyi és tárgyi mentesség. Személyi illetékmentesség illeti azt, akit az államigazgatási hatóság külön jogszabály alapján költségmentességben részesít. A 18. életévét be nem töltött személy is mentesül az elsőfokú közigazgatási hatósági eljárás általános tételű eljárási illetékének megfizetése alól. A tárgyuknál fogva illetékmentes eljárásokat az Itv., illetve más jogszabályok sorolják fel taxatíván. Néhány példa ilyen tárgyi illetékmentességre, azaz nem kell illetéket fizetni a választással, népszavazással kapcsolatos törvényekből fakadó jogok érvényesítésével, kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos eljárásokban, a születéssel kapcsolatos, a házasságkötéssel kapcsolatos, a halálesettel kapcsolatos, a tartással, gondozással kapcsolatos, az anyakönyvi kivonat kiállításával összefüggő eljárásokban. Illetékmentes továbbá a munkaviszony, a szövetkezeti tagsági viszony létesítéséhez, igazolásához szükséges irat kiállítása és a gyámhatóság előtt kezdeményezett minden eljárás stb.

6.4.2. Bírósági eljárási illetékek

A bírósági eljárás illetékét is az eljárást kezdeményező fél köteles megfizetni az eljárás megindításakor, kivéve, ha az illeték megfizetéséről a bíróság utólag határoz. Eme utóbbi esetben az illetéket az viseli, akit a bíróság erre kötelez. Nem tárgya olyan bírósági eljárási cselekmény, illetve szolgáltatás a bírósági eljárási illetéknek, amely esetén bírósági szolgáltatási

¹⁴¹ Itv. 29. §.

díjat kell fizetni. Ha több kötelezett van, akkor azok érdekeltségük arányában felelnek a bírósági illeték megfizetéséért. Amennyiben az érdekeltségük aránya nem határozható meg, akkor a kötelezettek egyetemlegesen felelnek. Előfordulhat az is, hogy a bírósági eljárást nem a jogosult, hanem annak nevében, illetve érdekében az arra feljogosított indítja meg, ekkor az illetéket az viseli, akinek érdekében az eljárás megindult. Nem köteles az illeték előzetes megfizetésére:

- az ügygondnok;
- a gyámhatóság által kirendelt eseti gondnok, eseti gyám;
- az a fél, akinek érdekében az ügyész vagy erre jogosult személy vagy szervezet pert indított.¹⁴²

Polgári peres és nem peres eljárás illetéke

Polgári ügyszakban beszélhetünk peres és nem peres eljárásokról, amelyek esetén a fizetendő illeték mértékét az Itv. vagy tételesen, vagy az eljárás tárgyához viszonyítva határozza meg. Az eljárás tárgyának értéke van, hogy pénzben kifejezhető, ekkor ez az érték képezi az illetékszámítás alapját. Ha azonban az eljárás tárgyának értéke pénzben nem fejezhető ki, akkor az Itv. határozza meg az illetékszámítás alapját.

Tételesen van meghatározva például a fizetendő illeték mértéke házassági bontóperben (illeték 30 ezer Ft); munkaügyi perek esetén (illeték 10 ezer Ft); csődeljárás, felszámolási eljárás (illeték 15 ezer Ft); jogi személy felszámolási eljárása (illeték 80 ezer Ft); közigazgatási bírósági eljárás (illeték 30 ezer Ft) esetén stb.

Ha az illeték alapja az eljárás tárgyának értéke, ám az pénzben nem fejezhető ki, akkor az Itv. az alábbi táblázatban (6.2. táblázatban) összefoglalt módon határozza meg az illetékszámítás alapját, amelyre vetítve a törvény által meghatározott illeték mértékét (százalékos érték), megkapjuk a fizetendő illeték összegét.

¹⁴² Itv. 38. §.

6.2. táblázat
Az illetéktörvény által meghatározott illetékalap

	Peres eljárás	Nem peres eljárás
járásbíróság előtt	350 000 Ft	200 000 Ft
törvényszék előtt		
első fokon	600 000 Ft	350 000 Ft
fellebbezési eljárásban	300 000 Ft	170 000 Ft
ítélőtábla előtt	600 000 Ft	300 000 Ft
fellebbezési eljárásban		
Kúria előtt		
fellebbezési eljárásban		500 000 Ft
felülvizsgálati eljárásban		700 000 Ft

Forrás: Itv. 39. §

Néhány példa az illetékszámításra, ha a fizetendő illeték az eljárás tárgyához igazodik:

- peres eljárás esetén az illetékalap – az eljárás tárgyának értéke vagy a törvény által meghatározott illetékalap – 6%-a, de legalább 15 ezer Ft, legfeljebb 1,5 millió Ft;
- végrehajtási eljárásban az illetékalap 1%-a, de legalább 5000 Ft, legfeljebb 350 ezer Ft;
- bírósági meghagyás elleni ellentmondás esetén az illetékalap 3%-a, de legalább 5000 Ft, legfeljebb 750 ezer Ft;
- pénzbírság megfizetésére halasztás vagy részletfizetés engedélyezése iránt kezdeményezett eljárásban 1%, de legalább 5000 Ft, legfeljebb 18 ezer Ft.¹⁴³

Polgári eljárásban is létezik személyi illetékmentesség. Ez alapján nem kötelezhető illeték fizetésére az, aki külön jogszabály szerint költségmentességet vagy az Itv. szerint illetékmentességet élvez. Azonban a személyi illetékmentesség nem terjed ki a fél jogutódjára. Tárgyi illetékmentességre is számos esetet sorol fel a törvény. Az eljárás tárgya miatt illetékmentes például:

- a költségkedvezmény tárgyában hozott határozat elleni jogorvoslati eljárás;
- a házassági bontóperben indított viszontkereset;

¹⁴³ Itv. 42. §.

- a holtak nyilváníttással és a halál tényének megállapításával kapcsolatos eljárás, ha az eltűnés vagy a halál háborús esemény vagy természeti katasztrófa folytán következett be;
- a választói névjegyzékkel kapcsolatos eljárás;
- a helyi önkormányzat adósságrendezési eljárása stb.¹⁴⁴

A büntetőeljárás illetéke

A büntetőügyekben csak a magánvád alapján induló eljárások esetén kell illetéket fizetni, hisz minden más esetben az ügyész képviselőként a magyar állam indítja meg az eljárást, amelyet személyi illetékmentesség illet meg.

A büntetőeljárás illetékét az Itv. fő szabály szerint tételesen határozza meg. Ez alapján a feljelentés illetéke 10 ezer Ft; a fellebbezés illetéke 10 ezer Ft; a perújítási kérelem és a felülvizsgálati indítvány illetéke 15 ezer Ft. A bűnügyi költség, illetve a rendbírság elengedése iránti kérelem illetéke az elengedni kért tartozás összegéhez igazodik, hisz az az elengedni kért összeg 1%-ával egyenlő, de legalább 5000 Ft, legfeljebb 20 ezer Ft.

A bírósági eljárás illetékeivel összefüggő egyéb kérdések

Peres eljárásban az Itv. bizonyos esetekben mérsékli az illeték összegét, így az akár az egyébként fizetendő illeték 10%-, 30%- vagy 50%-ával lehet egyenlő. A jogalkotó az illeték mértékének redukálásával is igyekszik a feleket a mihamarabbi megállapodásra, illetve a peren kívüli vitarendezésre ösztönözni.

A fizetendő illeték a peres eljárás illetékének 10%-a, ha a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig:

- a felperes eláll a keresettől; vagy
- az eljárás szünetel, és az eljárás e szünetelés miatt megszűnik; vagy
- az alperes a követelést elismeri, vagy a követelést teljesíti; vagy
- a felek egyezséget kötnek; vagy
- a felek közösen kérik az eljárás megszüntetését.

¹⁴⁴ Itv. 56. §.

A fizetendő illeték a peres eljárás illetékének 10%-a, ha a bíróság az eljárást megindító beadványt visszautasítja, vagy az eljárást megszünteti az elektronikus kapcsolattartás szabályainak megszegése miatt, vagy azért, mert az eljárást megindító beadvány visszautasításának lett volna helye.

A fizetendő illeték a peres eljárás illetékének 30%-a, ha a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően az eljárás szüneteléssel vagy a felperes keresettől való elállása folytán szűnik meg, vagy az eljárás megszüntetését a felek közösen kérik. A fizetendő illeték a peres eljárás illetékének 50%-a, ha a felek a perfelvételt lezáró végzés meghozatala után kötnek egyezséget.

Fellebbezés, illetve felülvizsgálati eljárás esetén csak a fellebbezés, illetve felülvizsgálati eljárás illetékének 10%-át kell megfizetni, ha eme eljárások lefolytatására irányuló kérelmet a tárgyalás megkezdése előtt visszavonják, vagy a visszavonásra a tárgyaláson kívüli elbírálás időpontjában kerül sor.¹⁴⁵

Bírósági eljárások esetén felmerülhet még, hogy valakit tárgyi illeték-feljegyzési jog illet meg. Ekkor a jogosult mentesül az illeték előzetes megfizetése alól, az illetéket majd az fizeti, akit bíróság erre kötelez.¹⁴⁶ Az Itv. 62. §-ában taxatív módon felsorolja, hogy kiket illet meg az illetékfeljegyzés joga.

6.5. Vagyoni értékű jogok értékének meghatározása

Amennyiben a vagyonszerzés vagy bírósági, közigazgatási eljárás tárgya vagyoni értékű jog, akkor az illetékszámítás első lépéseként meg kell határozni a vagyoni értékű jog értékét. Ennek folyamán először meg kell határozni a vagyoni értékű jog egyévi értékét, amely egyenlő a vagyoni értékű joggal terhelt dolog forgalmi értékének egyhuszad részével. Ha határozott időre szól a vagyoni értékű jog, akkor a vagyoni értékű jog értéke egyenlő a vagyoni értékű jog egyévi értéke és a kikötött évek szorzatával, ám ez nem lehet több, mint az egyévi érték hússzorosa; természetes személyek javára szóló vagyoni értékű jogok esetén pedig az egyévi érték és az Itv. által az életkorhoz rendelt érték szorzatát nem haladhatja meg. Ha

¹⁴⁵ Itv. 58. §.

¹⁴⁶ Itv. 59. §.

bizonytalan időre szól egy vagyoni értékű jog, akkor annak értéke egyenlő az egyévi érték ötszörösével, s ez a szorzat lesz az illetékszámítás alapja.

Amennyiben egy vagyoni értékű jog valamely személy életének, házasságának vagy özvegyiségének idejére szól, akkor a vagyoni értékű jog értékét annak egyévi értéke és a szerző fél életkorához rendelt szorzószám határozza meg. Ha a szerző fél 25 évnél fiatalabb, akkor a vagyoni értékű jog értéke egyenlő az egyévi érték tízszeresével. Ha a szerző fél 25 és 50 év közötti természetes személy, akkor a vagyoni értékű jog értéke egyenlő az egyévi érték nyolcszorosával. 51 és 65 év közötti szerző fél esetén a szorzószám hatos, 65 évnél idősebb személy esetén pedig négy. Ha a vagyoni értékű jog mind a jogosult, mind a kötelezett életére, házasságára, özvegyiségére szól, akkor a két személy közül az idősebb életkora irányadó a szorzószám meghatározása során. Ugyancsak a legidősebb személy életkora az irányadó, ha a vagyoni értékű jog a legidősebb jogosult halálával szűnik meg. Azonban ha a jogosultság a legutóbb elhalt személy haláláig tart, akkor a legfiatalabb jogosult életkora határozza meg a szorzószámot s így a vagyoni értékű jog értékét.

Az illetékek mint közhatalmi bevételek – ha nem is a legjelentősebb, ám – stabil bevételi forrást jelentenek államháztartásunk számára. Az illetéktörvény 1990-ben történt elfogadása óta az illetékrendszer, azaz az illetékek típusai, változatlanok. Az elmúlt lassan 30 év alatt többször módosították már az Itv.-t, akár az illetékek mértékét, akár a kedvezmények, mentességek körét, akár a befolyó bevételek államháztartási alrendszerek közti megosztását, ha tekintjük. Ugyanakkor ritka kivétel az, ha gyorsan változó világunkban egy jogi norma ilyen hosszú ideig képes kiszolgálni a társadalmi, gazdasági és politikai igényeket.

6.6. Vissza az esethez

A szóban forgó jogvita végül a Kúriára került. A Kúria indokolásában kifejtette, hogy az a tény, hogy a felperes mint az örökhagyó testvérének gyermeke örökölt, nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy mint az örökhagyó mostoha gyermeke illetékkedvezményben részesüljön.

A Kúria rögzíti, hogy az ügyben az elsődlegesen alkalmazandó jogszabály az illetéktörvény, amely nem zárja ki, hogy az örökös igénybe vegye a mostohagyermeknek járó kedvezményt akkor sem, ha egyébként más jogcímen szerezte meg az örökséget.

Ezek után a bíróság azt vizsgálta meg, hogy tekinthető-e a felperes az örökhagyó mostohagyermekének. Ennek keretében megerősítette, hogy sem az illetéktörvény, sem az adózás rendjéről szóló törvény nem határozza meg a mostohagyermek definícióját, ugyanakkor kiemelte, hogy direkt módon a Ptk. sem ad egy általános meghatározást e fogalomra. A Ptk. 4:198. § (1) bekezdése a rokonság keretében csak annyit rögzít, hogy „[a] házastárs köteles háztartásában eltartani a vele együtt élő házastársának olyan, tartásra szoruló kiskorú gyermekét (a továbbiakban: mostohagyermek), akit házastársa az ő beleegyezésével hozott a közös háztartásba”. A Kúria rögzítette, hogy e bekezdésben megjelölt mostohagyermek-fogalom csak a mostohagyermek tartása körében releváns, de nem általánosan alkalmazandó definíció.

Mivel nincs kötelezően alkalmazandó mostohagyermek-fogalom a hazai jogban, ezért az általános magyar terminológia alkalmazandó, mely szerint a felperes az örökhagyó mostohagyermeké, hisz az örökhagyót a felperes édesapja feleségül vette, s a házasság felbontására nem került sor, annak nincs jelentősége, hogy a házasságkötés időpontjában a felperes nagykorú volt. Ezért a felperest mint az örökhagyó mostohagyermekét illeti az Itv.-ben biztosított öröklésiilleték-kedvezmény.¹⁴⁷

6.7. Önellenőrző kérdések

- Miért tekinthetők a vagyonszerzési illetékek inkább adó-, az eljárási illetékek inkább díjjellegű fizetési kötelezettségnek?
- Ki köteles a vagyonszerzési, illetve az eljárási illeték megfizetésére?
- Mi az ingyenes és a visszerthes vagyonszerzési illeték alapja?
- Milyen módon állapítja meg az Itv. a fizetendő eljárási illetéket?
- Hogyan határozható meg a vagyoni értékű jogok megszerzése esetén fizetendő illeték?

¹⁴⁷ AVI 2017.7.55: Kúria, Kfv. IV. 35.505/2016/6. sz. határozat.

6.8. Érdekességek

- GELLÉRTNÉ ZOMBORI Krisztina (2015): A gépjármű vagyonátruházási illeték. *Adóvilág*, 19. évf. 12. sz. 34–39. Ingatlanilleték-kalkulátor elérhetősége: <http://origoingatlan.hu/ingatlan-illetek-kalkulator> (Letöltve: 2018. 06. 04.)
- NAV (2018): 19. Információs Füzet: Visszterhes vagyonátruházási illeték 2018. Elérhető: https://nav.gov.hu/data/cms474601/19_A_visszterhes_vagyonatruhazasi_illetek_20180727.pdf (Letöltve: 2018. 06. 04.)
- NAV (2018): 20. Információs Füzet: Az öröklési illeték 2018. Elérhető: www.nav.gov.hu/data/cms448576/20_Az_oroklesi_illetek_20180115.pdf (Letöltve: 2018. 06. 04.)
- NAV (2018): 38. Információs Füzet: Az ajándékozási illeték 2018. Elérhető: www.nav.gov.hu/data/cms448579/38_Az_ajandekozasi_illetek_20180115.pdf (Letöltve: 2018. 06. 04.)
- SZABÓ Kálmán (2017): Az illeték útja – Elektronikus perben az illeték többféle módon utalható. *Ügyvédek Lapja: A Magyar Ügyvédi Kamara folyóirata*, 56. évf. 1. sz. 30–31.

Felhasznált irodalom

HALUSTYIK Anna szerk. (2015): *Pénzügyi jog I.* Budapest, Pázmány Press.
SIMON István (2012): *Pénzügyi jog II.* Budapest, Osiris.

1990. évi XCIII. törvény az illetékekről

2011. évi CLXXXVIII. törvény Magyarország 2012. évi központi költségvetéséről

2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról

2012. évi CCIV. törvény Magyarország 2013. évi központi költségvetéséről

AVI 2017.7.55: Kúria, Kfv. IV. 35.505/2016/6. sz. határozat